

Rakenteellisen sosiaalityön kehittäminen – Raportoinnista vaikuttamiseen

Camilla Elonen
kehittäjäsosiaalityöntekijä
Kestävän kasvun
Varsinais-Suomi

Ville Santalahti
kehittämispäällikkö
Sosiaalialan osaamiskeskus

Varsinais-Suomen hyvinvointialue
Kuntamarkkinat 18.9.2024 / Kuntatalo, Helsinki



Esityksen sisältö

- 1) Rakenteellinen sosiaalityö ja tiedon hyödyntäminen
- 2) Teoriasta käytäntöön: Sosiaalinen raportointi

Rakenteellinen sosiaalityö – mitä ja miksi?

- **Rakenteellisen sosiaalityön tehtävänä on tuottaa ja nostaa esiin sosiaalista hyvinvointia ja sosiaalisia ongelmia koskevaa tietoa, tietoa asiakkaiden tarpeista, sekä sosiaalihuollon vaikutuksista.**
- Keskiössä yhdenvertaisuuden ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edistäminen, eriarvoisuuden vähentäminen, osallisuuden vahvistaminen.
- Yhteiskunnalliset rakenteet ja ilmiöt sosiaalisten ongelmien taustalla
→ kontekstuaalisuus ja rakenteiden merkitys sosiaalityön muutostyössä

”

Rakenteellisella sosiaalityöllä on huolehdittava ja sosiaalista hyvinvointia ja sosiaalisia ongelmia koskevan tiedon välittymisestä ja sosiaalihuollon asiantuntemuksen hyödyntämisestä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi.

SHL (1301/2014) 7 §

Rakenteellisen sosiaalityön osa-alueet tehtäväalueittain

(Närhi ym. 2023; Pohjola 2011; 2014)

Tietotyö

Monipuolisen tiedon tuottaminen palvelujärjestelmän toimivuudesta sekä sosiaalisista ilmiöistä ja niiden yhteiskunnallisista yhteyksistä sekä sen välittäminen myös muiden tahojen hyödynnettäväksi.

- Tiedon saaminen
- Tiedon tuottaminen
- Palvelujärjestelmä- ja asiakastieto
- Yhteiskuntarakente-tieto
- Tiedon välittäminen

Strategiatyö

Osallistuminen ja vaikuttaminen hyvinvointipalvelujärjestelmien kehittämiseen, ihmisten ja yhteisöjen hyvinvointia edistävien suunnitelmien laadintaan, toimeenpanoon ja arviointiin sekä yhteiskuntapoliittisiin linjauksiin ja lainsäädäntöön.

- Reformityö
- Sosiaalipoliittinen työ
- Kansalaisvaikuttaminen

Inklusiotyö

Asiakkaiden, kansalaisten ja yhteisöjen (erityisesti marginaaliseen asemaan joutuneiden) valtaistaminen sekä näiden osallisuuden ja toimintamahdollisuuksien edistäminen palvelujärjestelmässä ja laajemmin yhteiskunnassa.

- Tietoisuustyö
- Valtaistamistyö
- Osallistava kehittämistyö
- Yhteistyö

Oikeudenmukaisuustyö

Syrjivien olosuhteiden ja käytäntöjen tunnistaminen ja vastustaminen, sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edistäminen sosiaalityön eettisten periaatteiden sekä perus- ja ihmisoikeuksien mukaisesti.

- Kehittämis- ja tutkimustoiminta
- Järjestötoiminta
- Kirjoittaminen
- Haastatteluiden antaminen
- Kansalaisaktivismi

Läpileikkaava sosiaali-/yhteiskuntapoliittinen työote

Valtakunnallinen kehittäminen on käynnissä!

- Rakenteellisen sosiaalityön raportoinnin kehittäminen on osa Suomen kestävän kasvun ohjelmaa (RRP)
- Alueelliset projektit käynnissä 12/2025 asti
 - Laaditaan alueelliset rakenteellisen sosiaalityön toteuttamissuunnitelmat
- THL kehittää sote-hyte-tietovarantoa
 - Rakenteellisen sosiaalityön kansallisen tietotuotannon suunnittelu
- Tavoitteena pysyvä, THL:n koordinoima kehittämisverkosto



Tiedon tuotanto rakenteellisessa sosiaalityössä

Palvelujärjestelmä- ja asiakastieto

Asiakkaiden tarpeiden yhteiskunnalliset yhteydet, palvelujen toimivuus ja palvelutarpeet

Asiakastietojärjestelmät: asiakasmäärät, palvelujen käyttö, asiakaskuntaa ja palvelujen ja tuen tarpeita kuvaava tieto, palveluprosessit, palvelujen vaikuttavuus

Mittarit: AVAIN-mittari, 3X10D, RAI-kokonaisuus

Tilastot ja rekisterit: alueen väestön demografiset tiedot, sosiaaliset indikaattorit (esim. Sotekuva), palvelujen käyttöastetta, kustannuksia ja resurssien riittävyttä ja jakautumista koskeva data

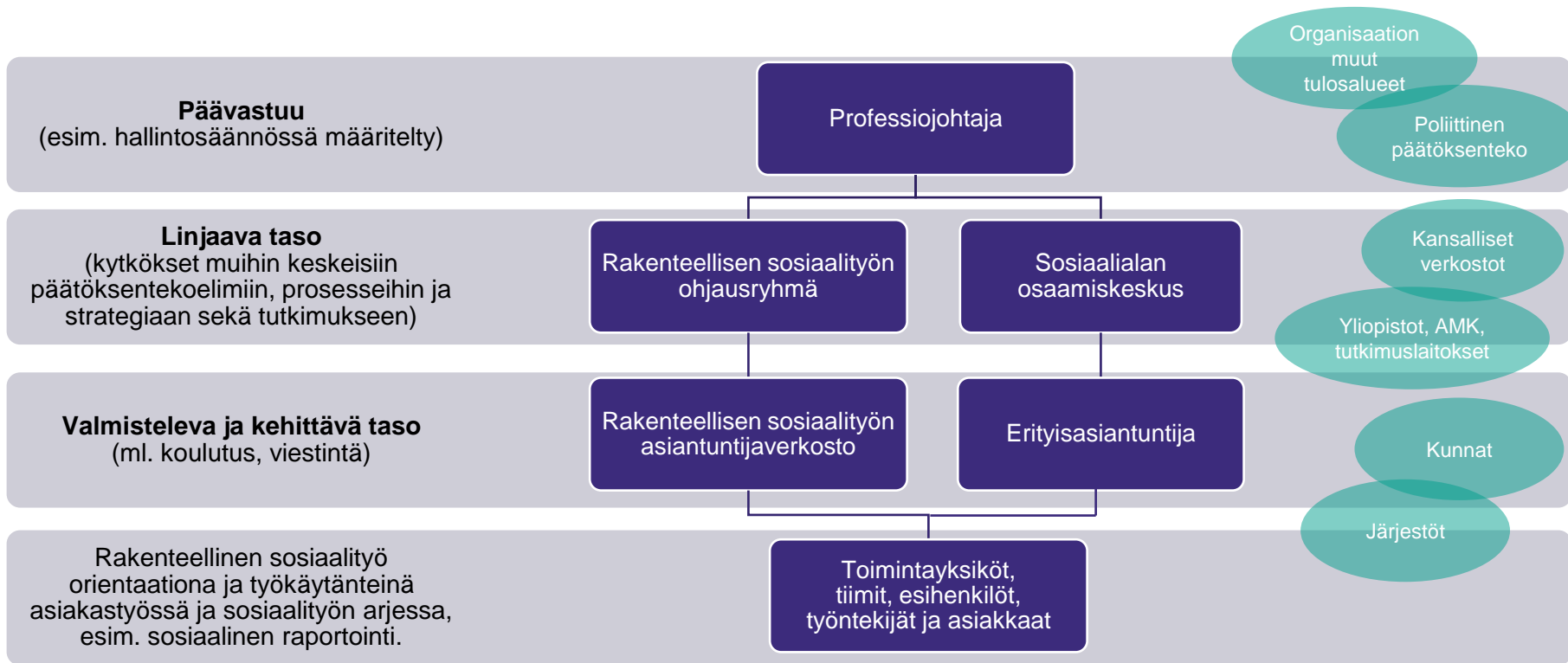
Kyselyt, kartoitukset, selvitykset: Sosiaalinen raportointi –lomake, Päihdetilanne-, väkivalta- ja mielenterveyskyselyt, henkilöstökyselyt, Kouluterveyskysely

Asiakaskokemukset ja osallisuus: asiakaspalautteet, asiakasraadit, epäkohtailmoitukset, muistutukset, kantelut

Yhteiskuntarakennetieto

Laajempi ja yleisemmän tason tieto päätöksenteon seurauksista, sekä ajankohtaisista sosiaalisista ilmiöistä ja eri väestöryhmiä syrjivistä toimintakulttuureista.

Ehdotus rakenteellisen sosiaalityön organisoitumisesta



**Mitä tarvittaisiin,
että sosiaalityön
vaikuttavuutta
pystyttäisiin
todentamaan?**

Tärkeintä olisi

- A)** Ottaa joka työmuodossa käyttöön jokin mittari (esim. Arvoa, Avain, RAI)
- B)** Rakenteinen kirjaaminen pitäisi ottaa käyttöön (lakiin vuosina 2024-2026)
- C)** Sosiaalisen raportoinnin kautta tulisi täydentää informaatiota -> miksi ja miten ilmiöt syntyvät ja miten niihin pitäisi vastata.

→ A+B:n informaatio tulisi olla hyvinvointialueen käytössä kuukausitasolla, C:n vähintään vuositasolla.

Mitä sosiaalityöntekijöiden tulisi ymmärtää?



- Rakenteellinen sosiaalityö vaatii pitkäjänteistä työtä, tutkimusta ja kehittämistä.
- Poliittiset päätökset perustuvat hyvin harvoin pelkkään tietoon.
- Sosiaalityöntekijän tehtävä on tehdä rakenteellista sosiaalityötä, vaikka kokisi sen turhaksi.

Teoriasta käytäntöön: SOSIAALINEN RAPORTOINTI

Ehkä keskeisin nykyisellään käytössä olevista rakenteellisen sosiaalityön työkaluista.

Ilmiölähtöisyyden etuja:

- Haastaa pohtimaan asioita yhdessä, verkostoissa ja monesta näkökulmasta
- Muodostuu moninäkökulmainen ja laaja tilannekuva ajankohtaisesta ilmiöstä
- Saadaan käsitys asioiden keskinäisriippuvuuksista
- Rakennetaan ymmärrystä siitä, millaisia erilaisia vaihtoehtoisia ratkaisuja ja toimenpiteitä olisi mahdollista tehdä



Määritelmiä

- Sosiaalinen raportointi ei ole lainsäädäntölähtöinen termi, eikä sille myöskään löydy tutkimuksesta selkeää määritelmää.
- Termi on yleinen käsite kaikelle sosiaalityöstä kerättävälle tiedolle, mutta pääsääntöisesti sillä on viitattu laadullisen tiedon keräämiseen sosiaalityön kentältä.
- Sosiaalisen raportoinnin työkalu on Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen kehittämä kysely, joka voidaan rakentaa mihin tahansa kyselyohjelmaan.
- Sosiaalisen raportoinnin työkalun pohjana on kysymys sosiaalityössä eteen tulleista ilmiöistä.

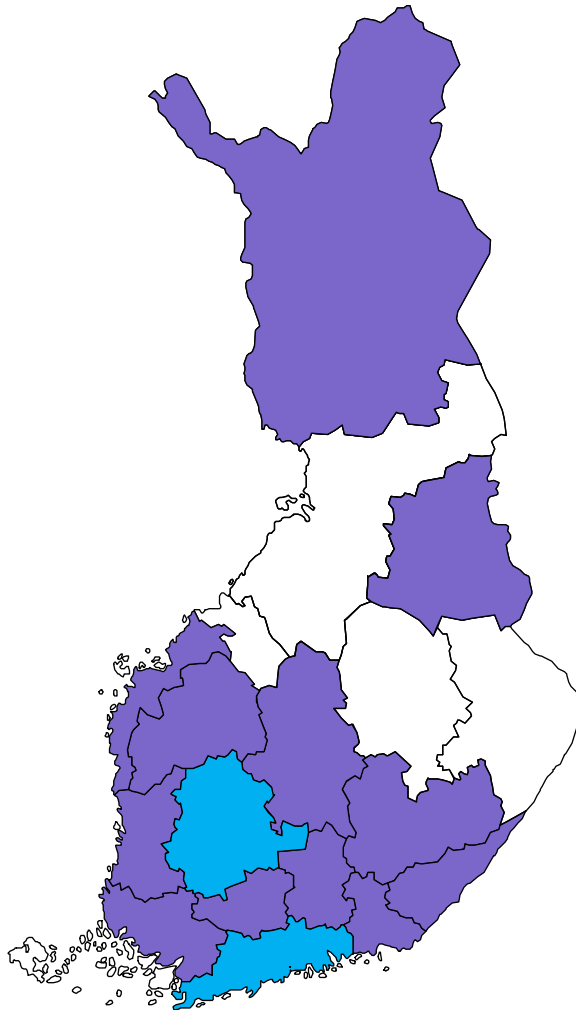
Sosiaalinen raportointi

- Erilaiset tavat tehdä sosiaalista raportointia mm. yhdistelemällä eri tietolähteitä ja tekemällä selvityksiä, raportteja ja tutkimusta.

Sosiaalisen raportoinnin työkalu = kysely, jolla kysytään sosiaalityöntekijöiltä ja -ohjaajilta työssä eteen tulleista ilmiöistä, niiden taustoista ja kehittämisehdotuksista.

Sosiaalisen raportoinnin työkalu 2024

- Sosiaalisen raportoinnin ilmiöpohjainen kyselylomake on laajimmalle Suomessa levinnyt sosiaalisen raportoinnin muoto.



- Liilalla alueella sosiaalista raportointia testataan ja kehitetään.
- Sinisellä alueella sosiaalisen raportoinnin työkaluja on käytössä useita
- Yhtenäistä tarkempaa koontia ei ole olemassa, koska tilanne muuttuu kehittämisen myötä nopeasti.

Tulokset kuntarakenteessa

- Varsinais-Suomessa (ennen hva:ta) sosiaalista raportointia on toteutettu 2019 lähtien kaksi kertaa vuodessa. Ilmiöitä on raportoitu n. 50/raportointi (tavoite 200). Implementointi onnistui lähinnä aikuissosiaalityön osalta.
- Tietoa hyödynnettiin kuntarakenteessa alueellisessa hyvinvointikertomuksessa, muutamissa kunnallisissa hyvinvointikertomuksissa, hankkeiden valmistelussa sekä tiimien sisäisessä kehittämisessä. Varsinaiseen poliittiseen päätöksentekoon asti tietoa ei juuri hyödynnetty.

SOSIAALINEN HYVINVOINTI?

- KIRJALLISUUSKATSAUKSEN TULOKSIA

- Sosiaalista hyvinvointia tutkitaan kyselytutkimuksissa selvittämällä, kuinka usein ihmiset kokevat kuuluvansa yhteisöön, omaavansa roolin siinä, ja miten he näkevät yhteiskunnan ja ihmiset. Hyvä sosiaalinen hyvinvointi lisää elämänlaatua, tyytyväisyyttä ja ehkäisee ongelmia, kuten kiusaamista ja ennen aikaista kuolleisuutta vanhemmalla iällä.
- Sosiaaliseen hyvinvointiin vaikuttavat esimerkiksi vanhempien rakastava kasvatus, unen määrä, yhteisöllisyys, seksuaalinen hyvinvointi ja sosiaalinen koheesio. Taloudellinen vakaus ja mielenterveys ovat myös tärkeitä tekijöitä.
- Kunnissa sosiaalista hyvinvointia edistetään, mutta mittaaminen on haastavaa indikaattorien puutteen ja viiveellisen tiedon vuoksi. Kyselyt ja kokemustieto täydentävät puutteita, mutta eivät ole kattavia tai edustavia.

Sosiaalityön informaatio tällä hetkellä



Indikaattorit: tietoa palveluiden käytöstä. Ei juurikaan tietoa juuri sosiaalityön palveluiden käytöstä.



Asiakastietojärjestelmät: Toistaiseksi ei juuri käyttökelpoista tietoa. Rakenteisen kirjaamisen ja toisiokäyttölain myötä jatkossa tietoa palveluiden käytöstä.



Asiakkaat: hajanaisia palautejärjestelmiä. Tietoa ei hyödynnetä hallinnossa juurikaan.



Työntekijät: kohtaavat päivittäin heikoimmassa asemassa olevat. Tietoa ei kerätä tai hyödynnetä palveluiden kehittämiseen.

Tutkimus: Sosiaalinen raportointi rakenteellisen sosiaalityön tiedon tuottajana

(Rajala, Lähteenmäki & Kallio, 2024)

- ...sosiaalisen raportoinnin työkalu toteuttaa sille asetettua tavoitetta, eli se tuottaa sosiaalihuoltolain (1301/2014) 7 §:n mukaista asiakastyöhön perustuvaa tietoa sosiaalisista ongelmista, palvelujen vaikuttavuudesta sekä ehdotuksia palvelujen kehittämiseksi.
- ...sosiaalinen raportointi tuottaa sellaista laadullista tietoa, jota voidaan hyödyntää sekä sosiaalisten ongelmien tunnistamisessa että palvelujärjestelmän kehittämisessä.
- Sosiaalisella raportoinnilla voidaan tulosten perusteella jonkin verran vastata ”hiljaisuuden kulttuurin” ongelmaan.
- ...etenevätkö työkalun välityksellä raportoidut asiat toiminnan tasolle ja hyödynnetäänkö niitä tiedolla johtamisen tai vaikuttamisen tukena. Erityisen tärkeitä jatkotutkimuksen aiheita ovat raporttien ja alueellisten indikaattoritietojen väliset yhteydet sekä sosiaalisen raportoinnin vaikuttavuus hyvinvointialueen johtamisessa ja palvelujen kehittämisessä.
- *”Jatkossa olisi suositeltavaa osoittaa sosiaalisen raportoinnin työkalun seuranta, sisällönanalyysi ja kokonaisraportin muodostaminen hyvinvointialueella työtehtäväksi esimerkiksi rakenteellisesta sosiaalityöstä vastaavalle erikoissosiaalityöntekijälle tai asiantuntijalle, jolla on ymmärrystä rakenteellisesta sosiaalityöstä. Kyseisen sosiaalityöntekijän tai asiantuntijan tehtävänä olisi edellä mainitun lisäksi toimittaa kokonaisraportti hyvinvointialueen johdolle sekä järjestää raporttien avoimia julkistamistilaisuuksia, jotta sosiaalisen raportoinnin ideat tieto- ja julkisuustyöstä toteutuisivat.”*

Lähteet ja linkit

Innokylä: [Sosiaalinen raportointi](#)

Innokylä: [Rakenteellisen sosiaalityön raportoinnin kehittäminen -projekti \(RRP\)](#)

Liukko, E.; Muurinen, H.; Kokkonen, T. & Santalahti, V. (toim.) 2022. Vaikuttava rakenteellinen sosiaalityö. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 1/2022. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-790-6>

Närhi, K., Kannasoja, S., Kokkonen, T., Rantamäki, N., & Ruonakangas, S. (toim.) 2023. Rakenteellisen sosiaalityön tila ja tulevaisuus Suomessa. Jyväskylän yliopisto. Sophi, 154. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-9712-0>

Pohjola, A. 2011. Rakenteellisen sosiaalityön aika. Teoksessa Anneli, Pohjola & Riitta, Särkelä (toim.) Sosiaalisesti kestävä kehitys. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry, 207–224

Pohjola, A. 2014. Rakenteellisen sosiaalityön paikannuksia. Teoksessa Anneli, Pohjola & Merja, Laitinen & Marjaana, Seppänen (toim.) Rakenteellinen sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2014. EU: UNipress, 16–36.

Rajala, T; Lähteenmäki, L & Kallio, J. 2024. Sosiaalinen raportointi rakenteellisen sosiaalityön tiedon tuottajana. Yhteiskuntapolitiikka 89 (3), 217–229.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: [Rakenteellinen sosiaalityö.](#)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: [Tietopohjaa ja vaikuttavuutta käsittelevät projektit](#) (Suomen kestävän kasvun ohjelma)

Valtioneuvoston kanslia. 2020. Suomalaisen työelämän uusi suunta – keinoja työn murroksen kohtaamiseen (VN-TEAS-tutkimuksia ja selvityksiä 52/2020). Valtioneuvoston kanslia. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162555/VNTEAS_2020_52.pdf

Varsinais-Suomen hyvinvointialue: [Rakenteellinen sosiaalityö ja sosiaalinen raportointi.](#)

Varsinais-Suomen hyvinvointialue: [Rakenteellisen sosiaalityön raportoinnin kehittäminen.](#) Kestävän kasvun Varsinais-Suomi (RRP).

VASSO: [Varsinais-Suomen hyvinvointialueen sosiaalinen raportointi \(lomake\)](#)

KIITOS!

Camilla Elonen

kehittäjäsosiaalityöntekijä

Rakenteellisen sosiaalityön
raportoinnin kehittäminen

Kestävän kasvun Varsinais-Suomi -hanke

camilla.elonen@varha.fi

Ville Santalahti

kehittämispäällikkö

Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

ville.santalahti@varha.fi

